

NORGES HØYESTERETT

Den 30. januar 2006 avsa Høyesterett dom i

HR-2006-00164-A, (sak nr. 2005/1133), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Erik Thronæs)

mot

1. A

(advokat Atle Helljesen)

2. B

(advokat Olle Nohlin – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Rieber-Mohn**: Saken gjelder straffutmåling ved uaktsomt drap, jf. straffelovens § 239 første straffalternativ, og i den forbindelse overtredelse av produktkontrolloven med tilhørende forskrifter.
- (2) Bakgrunnen for saken er i korthet den at Y kommune høsten 2002 bestilte et lekeapparat som skulle settes opp på X skoles uteområde. Apparatet besto av to vertikale, like høye stolper og mellom og på toppen av disse en tverrbjelke som det var festet lange tau i. Apparatet ble kalt ”Jungel” og skulle leveres av B, som var daglig leder av firmaet Aktivt Utemiljø AS i Stavanger. Apparatet til X skole ble produsert av A, som var eneste ansatte i eget firma Park Møbler AS, som også holdt til i Stavanger.
- (3) Lekeapparatet ble satt opp i løpet av høsten 2002, men først tatt i bruk 26. mai 2003. Etter kort tids bruk oppsto bøyning i en av de vertikale stolper, og apparatet ble 27. mai besluttet stengt. Etter at utbedringsarbeider var gjennomført, ble apparatet tatt i bruk igjen 20. august 2003.
- (4) Torsdag 28. august ca. klokken 20.15 knakk lekeapparatets vertikale stolper, slik at apparatet falt ned. C, født 00.00.1991 fikk tverrbjelken over seg. Hun døde samme kveld av indre skader.

- (5) Statsadvokatene i Nordland satte 15. juni 2004 A og B under tiltale for overtredelse av straffelovens § 239 første straffalternativ og produktkontrollovens § 12 første ledd, jf. § 3 første ledd, jf. annet ledd med tilhørende forskrifter.
- (6) Salten tingrett avsa 22. november 2004 dom med slik domsslutning:
- ”1. A f. 00.00.00.48 dømmes for overtredelse av straffelovens § 239, 1. straffalternativ og produktkontrollovens § 12, første ledd, jfr. § 3, 1. ledd, jfr. 2. ledd, jfr. forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr § 21, jfr. samme forskrifts § 6, 3. ledd, jfr. samme forskrifts § 14, jfr. samme forskrifts § 15, alt sammenholdt med straffelovens § 63, 2. ledd, til en straff av fengsel i 6 – seks – måneder.
 2. B f. 00.00.57 dømmes for overtredelse av straffelovens § 239, 1. straffalternativ og produktkontrollovens § 12, første ledd, jfr. § 3, 1. ledd, jfr. 2. ledd, jfr. forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr § 21, jfr. samme forskrifts § 6, 3. ledd, jfr. samme forskrifts § 14, jfr. samme forskrifts § 15, alt sammenholdt med straffelovens § 63, 2. ledd, til en straff av fengsel i 6 – seks – måneder.
 3. A og B – en for begge og begge for en – betaler innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse, i oppreisningserstatning til E kr. 200.000 – tohundretusen – , med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrentelovens § 3, 1. ledd, 1. punktum, fra forfall og til betaling skjer.
 4. A og B – en for begge og begge for en – betaler innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse, oppreisningserstatning til D kr. 200.000 – tohundretusen – , med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrentelovens § 3, 1. ledd, 1. punktum, fra forfall og til betaling skjer.
 5. Saksomkostninger idømmes ikke.”
- (7) Domfellelsen etter straffelovens § 239 gjaldt det forhold at A som produsent og B som leverandør av lekeapparatet, ved prosjektering og produksjon, og ved utbedring av apparatet, handlet slik at de grovt uaktsomt forårsaket C’ død.
- (8) Domfellelsen etter produktkontrolloven med forskrifter gjaldt det forhold at A som produsent og B som leverandør av lekeapparatet var grovt uaktsomme under produksjon, ferdigstillelse og utbedring av apparatet, idet de ikke forvisset seg om at apparatet var dimensjonert for tilsiktet bruk, ikke merket lekeapparatet med produsentnavn eller handelsmerke, og ikke lot produktveileder følge med apparatet.
- (9) A anket tingrettens dom til lagmannsretten. Anken gjaldt straffutmålingen og oppreisningen. Anken ble tillatt fremmet, idet lagmannsretten bemerket at oppreisningen kan behandles under straffesaken, jf. straffeprosesslovens § 434.
- (10) B anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen, straffutmålingen og oppreisningen. Bare anken over straffutmålingen ble tillatt fremmet, med samme bemerkning for oppreisningskravet som for A.
- (11) Hålogaland lagmannsrett avsa 27. juni 2005 dom med slik domsslutning:

”1. I tingrettens dom gjøres den endring at straffen for A og B fastsettes til fengsel i 120 – etthundreogtjue – dager.

2. I tingrettens dom gjøres den endring at A og B pålegges solidarisk å betale E og D 100.000 – etthundretusen – kroner hver i oppreisning. Oppfyllelsesfrist er 2 – to – uker fra avgjørelsens forkynnelse. Forsinkelsesrente vil påløpe fra forfall til betaling skjer med den rente som er fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum.”

- (12) Dommen ble avsagt under dissens, idet en av lagdommerne mente at straffen for begge de domfelte burde settes til fengsel i 6 måneder og oppreisningsbeløpene til 150 000 kroner for hver av dem.
- (13) Påtalemyndigheten har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder utmåling av straffen. De pådømte oppreisningsbeløp er av avdødes foreldre anket særskilt etter straffeprosesslovens § 435. Ankeforhandlingen i den sivile saken har funnet sted i sammenheng med Høyesteretts behandling av straffesaken, se Høyesteretts dom av i dag i sak HR-2006-00165-A.
- (14) Aktor for Høyesterett har særlig anført at tingrettens straffutmåling, som ble tiltrådt av lagmannsrettens mindretall, bedre uttrykker det straffverdige ved de domfeltes handlemåte. Det fremheves særskilt at de i næring og over lengre tid planla, produserte, ferdigstilte og utbedret apparatet på en særdeles mangelfull måte, og at de i den forbindelse utviste grov uaktsomhet.
- (15) Bs forsvarer har særlig anført at hans klient, selv om han har opptrådt grovt uaktsomt, er mindre å bebreide enn A, som var fagmann og unnlot å sørge for styrkeberegning.
- (16) As forsvarer har fremhevet at A ikke er mer å bebreide enn B, og at A aksepterer lagmannsrettens dom. Sine forsømmelser forklarer han i stor grad med en alvorlig sykdom som rammet ham i år 2000, og som han slet med frem til ulykken inntraff. Konsentrasjonssvikten kan forklares med sykdommen.
- (17) *Jeg er kommet til at anken bør tas til følge, og straffen gjøres noe strengere. Før jeg går inn i den konkrete vurdering av straffutmålingen, finner jeg det påkrevd å utdype saksforholdet. På samme måte som lagmannsretten må Høyesterett bygge på det saksforholdet som tingretten har funnet bevist.*
- (18) Selve lekeapparatet har lagmannsretten, med henvisning også til tingrettens dom, beskrevet slik:

”Lekeapparatet i stål besto av to vertikale rørstolper (hvert med et øvre rør sveiset ned i et nedre rør og nedstøpt i betongfundament) med høyde på ca 7 ½ meter, og en horisontal toppbjelke (tverrligger) i firkantet hulprofil (sammensveiset av to like lange profiler) med lengde på ca 12 meter. Stativet var satt sammen ved at toppbjelken var påsveiset to rørstusser, som var satt ned i rørstolpene og låst med settskruer gjennom mutre i rørstussene. Under toppbjelken var sveiset sju tverrstilte plater med hull for innfesting av sju klatretau med klatrestige nederst. Det var innfestet fem tau med klatrestige i apparatet.

Lekeapparatet ble av tingretten (se dommen side 8) beskrevet slik:

”... beskrives Jungel-apparatet ... som bestående av to vertikale stolper og en toppbjelke. De vertikale stolpene besto av et nedre rør Ø 129 x 2 millimeter i

2,6 meters lengde og et øvre rør Ø 114 x 3 millimeter i en lengde av 5,5 meter. Det øvre røret var ført ca 50 centimeter ned i det nedre røret og deretter var rørene sveiset sammen. Det indre røret var påsveist en krage for å få det til å slutte bedre mot det ytre røret, men ifølge den sakkyndige hadde det indre røret likevel en betydelig sideveis bevegelserfrihet som belastet sveisesømmen der de to delene var sammensveiset. Tverrbjelken besto av to firkantete hulprofiler 120 x 120 x 5 millimeter, hver i en lengde av 6 meter. De to delene var sveiset sammen til én lengde. Nær endepunktene var det sveiset på rør Ø 129 x 3 millimeter i en lengde av ca. 50 centimeter. På tverrbjelken var det sveiset 7 flatjernplater 100 x 10 millimeter med hull Ø 12 millimeter hvor det var festet klatretau med kause og sjakkel. I nedre ende av tauene var klatrestiger. Stålkvaliteten er benevnt AISI 304.””

- (19) Lekeapparatet var produsert av A i eget firma. B og A hadde nære forretningsmessige forbindelser, og firmaet som B ledet og var deleier i, leide lokaler hos A. Etter at B hadde fått i oppdrag å levere et ”Jungel”-apparat til blant annet X skole i Y, kontaktet han først Øivind Vestre, som var fagkyndig, og som han kjente fra tidligere. Da det etter hvert oppsto en viss uenighet mellom oppdragsgiveren Y kommune og Vestre, ga B oppdraget til A. Han hadde ingen erfaring med lekeapparater og besiktiget sammen med B et ”Jungel”-apparat som var montert på Sandnes. Deretter gikk han i gang å produsere et apparat i rustfritt stål – et materiale han var fortrolig med. Det ble ikke foretatt en styrkeberegning før valget av stål og av dimensjon på stålet ble truffet.
- (20) Etter at bøyningen av en av de vertikale stolpene var konstatert 27. mai 2003, ble det utarbeidet enkle håndskrevne skisser av A/B, som anviste påsveising av et vinkeljern til oppstiving av de vertikale stolpene. Heller ikke denne gang ble det iverksatt fagmessige styrkeberegninger.
- (21) Etter at tragedien var et faktum, og under sakens gang, har de domfelte i noen grad forsøkt å skyve ansvaret over på den andre. Om dette skriver tingretten:

”... Når A distanserer seg helt fra ansvaret for reparasjonen, med henvisning til at apparatet for lengst var overlevert leverandør, og at A bare var rådgiver for B, reagerer retten på det. Det var A som opprinnelig hadde forsømt seg grovt i produksjonen av Jungelen og som selvsagt hadde et medansvar, ikke minst strafferettslig, for å påse at denne forsømmelse ikke fikk helsemessige konsekvenser for brukerne. På den annen side reagerer retten på at B skyver alt ansvaret over på A, med henvisning til at han både i produksjonsfasen og i reparasjonsfasen, fullt ut stolte på A, samtidig som han fremstiller seg selv som en som ikke hadde noen forutsetninger for å vurdere produksjonen og reparasjonen. B var tross alt den som i utgangspunktet visste noe om Jungelkonseptet, Jungelen i Sandnes m.v. og som markedsførte det med stor entusiasme og opprinnelig i nært samarbeid med Vestre. Det var også B som flyttet bestillingen fra Vestre til A.”

- (22) Jeg finner å måtte legge denne beskrivelse av ansvarsfordelingen til grunn og kan ikke se at det er noe grunnlag for å skille mellom de domfelte når det gjelder fordelingen av ansvaret for ulykken.
- (23) Den sentrale årsak til ulykken var at lekeapparatet ikke tålte belastningen ved normal bruk. Om dette uttaler lagmannsretten med henvisning til en sakkyndig vurdering innhentet i saken:

”Den sakkyndige konkluderte med at lekestativet
 ”– har vært direkte underdimensjonert, – på havaritidspunktet har vært svekket med ca. 85 % av sin opprinnelige styrke, som følge av oppståtte utmattingssprekker, – har hatt en uheldig geometrisk utforming i kritiske belastningsområder, – har vært

produsert og montert uten tilstrekkelig bakgrunnsinformasjon i form av tegninger og beregninger”, se erklæringen side 19. Videre at ”det utførte forsterkningsarbeidet har ikke medført den tilsiktede effekt, derimot til en forskyvning av stativets svake punkter og en lokal økning av spenningskonsentrasjoner i disse punktene”, se erklæringen samme side. Den sakkyndige uttalte at lekestativet ifølge beregninger ville ha en levetid før brudd tilsvarende 38 timer ved bruk kontinuerlig med maksimalt utslag (huskehøyde 7,6 meter) av en person på 45 kg, eller levetid før brudd tilsvarende 1,8 timer ved bruk kontinuerlig med huskehøyde på 1,5 meter av sju personer på 45 kg, se erklæringen side 15 hvilket også ble gjennomgått i forklaringen i retten.”

- (24) For bedømmelsen av uaktsomhetsgraden er det etter min mening sentralt at ingen av de domfelte tok bøyningen av den vertikale stolpen i mai 2003 som et alvorlig tegn på fare, som burde ha utløst eksterne faglige beregninger av apparatets styrke og dimensjon. Om dette uttaler tingretten, med tilslutning av lagmannsretten:

”I mai 2003 ble området rundt Jungelen klargjort og tau hengt opp i Jungelen. Allerede dagen etter konstaterte man at den ene stolpen var bøyd. Og retten ser det som helt påkrevd at B og A da hadde iverksatt en fullstendig gjennomgang av konstruksjonen og dimensjoneringen. At de vertikale stolpene bøyde seg etter en dags bruk, burde være et alvorlig faresignal om en mulig grunnleggende dimensjoneringsvikt. Dette skulle vært desto mer urovekkende når A visste at han ikke hadde anvendt noen beregninger for dimensjoneringen av materialene. Dersom B ikke allerede var klar over at A bare hadde skjønnet over dimensjoneringen, skulle dette gitt han klar foranledning til å etterspørre et eventuelt beregningsgrunnlag, og dokumentasjon av As kvalifikasjoner.”

- (25) Jeg er enig i dette. Jeg er også – som lagmannsretten – enig i tingrettens oppsummerende konklusjon:

”Den samlede handlingsrekke for A og B består som her vist i en rekke klanderverdige handlinger, som enkeltvis var uaktsomme eller grovt uaktsomme, og som sett som et hele klart var grovt uaktsomt. Det må ikke minst vektlegges at man hadde å gjøre med et nytt og uprøvd apparat, produsert av noen som ikke hadde gjort lignende produkter før. Det var også et apparat med betydelig skadepotensiale overfor barn, dersom først noe galt skulle skje. Og bøyningen i mai 2003 var et meget alvorlig faresignal.”

- (26) Jeg er videre enig med tingretten og lagmannsretten i at den grove uaktsomhet også omfatter dødsfølgen. Ved avveiningen av de momenter som må få betydning for selve utmålingen av straff, tar jeg på nevnte bakgrunn utgangspunkt i at det dreier seg om et uaktsomt drap der uaktsomheten må karakteriseres som grov.
- (27) Det som særlig springer i øynene når straff skal utmåles i denne saken, er at to personer – produsent og leverandør – planlegger, produserer, leverer og reparerer et lekeapparat med betydelig skadepotensiale, uten at noen av dem har den fagkyndighet som er påkrevd for å kvalitetssikre et slikt produkt, og uten at noen av dem finner det påkrevd å innhente ekstern fagkyndig beregning av hvor sterkt og solid et slikt apparat må være hvis ulykker skal unngås. Det er en klar forsømmelse at de ikke besørget slike beregninger før materialvalg og valg av konstruksjon i den tidlige fase. Det blir særlig alvorlig at de heller ikke satte i verk slike beregninger da bøyning i vertikal, bærende stolpe var konstatert etter meget kort tids bruk av lekeapparatet, og før de gikk i gang med å konstruere og få produsert vinkeljern for å stive av stolpene.
- (28) Farepotensialet ved lekeapparatet var som nevnt betydelig, og det realiserte seg på tragisk måte ved at den 12-årige piken ble drept under ordinær lek. Jeg finner grunn til å tilføye

at det berodde på tilfældigheter at ikke flere barn befant seg i det området hvor den 12 meter lange tverrbjelken styrtet ned.

- (29) Særlig for As vedkommende er det med styrke fremhevet at han hele tiden har erkjent ansvar, at ulykken har gått sterkt inn på ham, og at hans forsømmelser i noen grad kan forklares, men ikke unnskyldes, ved konsentrasjonssvikt som følge av alvorlig sykdom. Jeg kan ikke se at slike individuelle omstendigheter kan tillegges vekt i en sak av denne karakter.
- (30) Etter en samlet vurdering er jeg enig med tingretten og lagmannsrettens mindretall i at en straff av 6 måneders fengsel er passende for begge de domfelte. Jeg viser til hva jeg tidligere har uttalt om ansvarsfordelingen mellom dem. Jeg tilføyer at jeg er enig med lagmannsretten i at overtredelsen av produktkontrollen med forskrifter isolert sett er så vidt alvorlig i denne sak at den kvalifiserer for fengselsstraff, og i at straffelovens § 62 første ledd følgelig kommer til anvendelse. På denne bakgrunn finner jeg det mest hensiktsmessig å utforme en ny domsslutning.
- (31) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. A, født 00.00.48, dømmes for overtredelse av straffeloven § 239 første straffalternativ og produktkontrollen § 12 første ledd, jf. § 3 første ledd, jf. andre ledd, jf. forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr § 21, jf. § 6 tredje ledd, jf. § 14, jf. § 15, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 6 – seks – måneder.
2. B, født 00.00.57, dømmes for overtredelse av straffeloven § 239 første straffalternativ og produktkontrollen § 12 første ledd, jf. § 3 første ledd, jf. andre ledd, jf. forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr § 21, jf. § 6 tredje ledd, jf. § 14, jf. § 15, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 6 – seks – måneder.

- (32) Dommer **Støle:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (33) Dommer **Bruzelius:** Likeså.
- (34) Dommer **Stang Lund:** Likeså.
- (35) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (36) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. A, født 00.00.48, dømmes for overtredelse av straffeloven § 239 første straffalternativ og produktkontrolloven § 12 første ledd, jf. § 3 første ledd, jf. andre ledd, jf. forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr § 21, jf. § 6 tredje ledd, jf. § 14, jf. § 15, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 6 – seks – måneder.
2. B, født 00.00.57, dømmes for overtredelse av straffeloven § 239 første straffalternativ og produktkontrolloven § 12 første ledd, jf. § 3 første ledd, jf. andre ledd, jf. forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr § 21, jf. § 6 tredje ledd, jf. § 14, jf. § 15, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 6 – seks – måneder.